

Неизследваната територия на българската градска песенна култура: приносите на академик Николай Кауфман

*Веселка Тончева**

Резюме: По повод 100-годишнината от рождението на българския етномузиколог акад. Николай Кауфман текстът припомня и преосмисля неговите значими приноси в изследването на градската песенна култура – сфера, която дълго време остава в периферията на научния интерес на фолклористи и музиколози и която той пръв разглежда детайлно. Проучванията на Кауфман отразяват по-широка научна визия за градската култура като динамично функционираща културна система, в която песента не е единствено исторически документ, а и живо социокултурно явление с определена художествена стойност. Приносът на акад. Николай Кауфман е най-малко двустранен: от една страна, той утвърждава градската песен като легитимен обект на етномузикологичен анализ и задълбочено проучване; от друга, създава методологична рамка за нейното изследване. Градската песенна култура е разгледана като специфична форма между устната и писмената традиция в условията на урбанизация, като посредник между селската музикална традиция и влиянията на европейската музикална култура. Николай Кауфман разпознава в нея ценен етномузикологичен материал за разкриване на социални и културни взаимодействия, а изследванията му продължават да са отправна точка и за съвременни интерпретации и анализи.

Ключови думи: *Николай Кауфман, градска песенна култура, класификация/типология, сравнение в балкански и славянски контекст*

* **Доц. д-р Веселка Тончева** – Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей, Българска академия на науките; e-mail: veselka.toncheva@iefem.bas.bg

Литература / Bibliography

Кауфман, Николай (1968). Български градски песни. София: БАН, 1968 [Kaufman, Nikolay (1968). *Balgarski gradski pesni*. Sofia: BAS, 1968].

Кауфман, Николай (1976). Ботевите песни и нашето време. – В: *Българска музика*, 1976, № 6, с. 21 – 23 [Kaufman, Nikolay (1976). *Botevite pesni i nasheto vreme*. – In: *Balgarska muzika*, 1976, № 6, s. 21 – 23].

Кауфман, Николай (1979). Български възрожденски песни по текстове на възрожденски поети. – В: *Из историята на българската музикална култура. XIX и началото на XX в. Сборник статии*. София: БАН, 1979, с. 25 – 29 [Kaufman, Nikolay (1979). *Balgarski vazrozhdenski pesni po tekstove na vazrozhdenski poeti*. – In: *Iz istoriyata na balgarskata muzikalna kultura. XIX i nachaloto na XX v. Sbornik statii*. Sofia: BAS, 1979, s. 25 – 29].

Кауфман, Николай (1982). Градската ни песен от втората половина на XIX в. – В: *Проблеми на българския фолклор. Т. 6. Фолклор и история*. София: БАН, 1982, с. 27 – 30 [Kaufman, Nikolay (1982). Gradskata ni pesen ot vtorata polovina na XIX v. – In: *Problemi na balgarskiya folklor. T. 6. Folklor i istoriya*. Sofia: BAS, 1982, s. 27 – 30].

Кауфман, Николай (1984). Куплетистът Стоян Миленков. – В: *Музикални хоризонти*, 1984, № 9, с. 171 – 184 [Kaufman, Nikolay (1984). Kupletistat Stoyan Milenkov. – In: *Musical Horizons*, 1984, № 9, s. 171 – 184].

Кауфман, Николай (1985). Песните на куплетистите Миленков и Джиб. – В: *Българско музикознание*, 1985, № 2, с. 47 – 61 [Kaufman, Nikolay (1985). Pesnite na kupletistite Milenkov i Dzhib. – In: *Bulgarian Musicology*, 1985, № 2, s. 47 – 61].

Кауфман, Николай (1986а). Поглед върху българските сатирични и протестни песни. – В: *Българско музикознание*, 1986, № 3, с. 35 – 51 [Kaufman, Nikolay (1986a). Pogled varhu balgarskite satirichni i protestni pesni. – In: *Bulgarian Musicology*, 1986, № 3, s. 35 – 51].

Кауфман, Николай (1986б). Сатиричните песни на Стоян Миленков. – В: *Българска музика*, 1986, № 5, с. 17 – 20 [Kaufman, Nikolay (1986b). Satirichnite pesni na Stoyan Milenkov. – In: *Balgarska muzika*, 1986, № 5, s. 17 – 20].

Кауфман, Николай (1987). Градските песни в репертоара на една селска певица. – В: *Български фолклор*, 1987, № 2, с. 32 – 42 [Kaufman, Nikolay (1987). Gradsnite pesni v repertoara na edna selska pevitsa. – In: *Bulgarian Folklore*, 1987, № 2, s. 32 – 42].

Кауфман, Николай (1989а). „Ако зажалиш някой ден“. Страници от градския музикален фолклор. – В: *Българска музика*, 1989, № 1, с. 3 – 6 [Kaufman, Nikolay (1989a). „Ako zazhalish nyakoy den“. Stranitsi ot gradskiya muzikalen folklor. – In: *Balgarska muzika*, 1989, № 1, s. 3 – 6].

Кауфман, Николай (1989б). Песните на народния трубадур Стоян Миленков. – В: **Миленкова, Чайка** (съст.). *Стоян Миленков. Трубадур на смеха и горчивите истини*. София: Музика, 1989, с. 63 – 111 [Kaufman, Nikolay (1989b). Pesnite na narodniya trubadur Stoyan Milenkov. – In: *Milenkova, Chayka (sast.). Stoyan Milenkov. Trubadur na smeha i gorchivite istini*. Sofia: Muzika, 1989, s. 63 – 111].

Кауфман, Николай (1991). Любимите песни на Апостола. София: Музика, 1991 [Kaufman, Nikolay (1991). Lyubimite pesni na Apostola. Sofia: Muzika, 1991].

Кауфман, Николай (1994). Кирил Христов Совичанов и неговите песни. – В: *Български фолклор*, 1994, № 3, с. 79 – 90 [Kaufman, Nikolay (1994). Kiril Hristov Sovichanov i negovite pesni. – In: *Bulgarian Folklore*, 1994, № 3, s. 79 – 90].

Кауфман, Николай (1999). Турската, българската и еврейската градска песен от средата на XIX век. – В: *Турският фолклор в България: Международна научна конференция, Шумен, 1998*. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 1999, с. 234 – 246 [Kaufman, Nikolay (1999). Turskata, balgarskata i evreyskata gradska pesen ot sredata na XIX vek. – In: *Turskiyat folklor v Bulgaria: Mezhdunarodna nauchna konferentsiya, Shumen, 1998*. Shumen: UI „Episkop Konstantin Preslavski“, 1999, s. 234 – 246].

Кауфман, Николай (2001). Песни от София и за София. – В: *Български фолклор*, 2001, № 1, с. 3 – 6 [Kaufman, Nikolay (2001). Pesni ot Sofia i za Sofia. – In: *Bulgarian Folklore*, 2001, № 1, s. 3 – 6].

Кауфман, Николай (2002). 1500 български градски песни. Т. 2. Лирични и любовни 1918 – 2002. Варна: Славена, 2002 [Kaufman, Nikolay

(2002). 1500 balgarski gradski pesni. T. 2. Lirichni i lyubovni 1918 – 2002. Varna: Slavena, 2002].

Кауфман, Николай (2003). 1500 български градски песни. Т. 3. Революционни, воински, училищни, политически, разни 1842 – 1944. Варна: Славена, 2003 [Kaufman, Nikolay (2003). 1500 balgarski gradski pesni. T. 3. Revolyutsionni, voinski, uchilishtni, politicheski, razni 1842 – 1944. Varna: Slavena, 2003].

Кауфман, Николай (2005). 1500 български градски песни. Т. 1. Лирични и любовни 1842 – 1918. Варна: Славена, 2005 [Kaufman, Nikolay (2005). 1500 balgarski gradski pesni. T. 1. Lirichni i lyubovni 1842 – 1918. Varna: Slavena, 2005].

Кауфман, Николай, Димитър Стойнов (1987). Песните на Васил Левски. – В: *Българско музикознание*, 1987, № 4, с. 66 – 87 [Kaufman, Nikolay, Dimitar Stoynov (1987). Pesnite na Vasil Levski. – In: *Bulgarian Musicology*, 1987, № 4, s. 66 – 87].

Кауфман, Николай, Димитър Стойнов (1988). Песните на Васил Левски. – В: *Българско музикознание*, 1988, № 2, с. 61 – 85 [Kaufman, Nikolay, Dimitar Stoynov (1988). Pesnite na Vasil Levski. – In: *Bulgarian Musicology*, 1988, № 2, s. 61 – 85].

Кръстев, Венелин (2003). Профили. Книга X: Българското фолклорно музикознание. София: Лидинг Текнолџджи, 2003, с. 201 – 245 [Krastev, Venelin (2003). Profili. Kniga X: Balgarskoto folklorno muzikoznanie. Sofia: Leading Technology, 2003, s. 201 – 245].

Рачева, Искра (2007). Българските възрожденски песни. Проблеми на мелоса и жанра (част I). – В: *Българско музикознание*, 2007, № 2, с. 5 – 38 [Racheva, Iskra (2007). Balgarskite vazrozhdenski pesni. Problemi na melosa i zhanra (chast I). – In: *Bulgarian Musicology*, 2007, № 2, s. 5 – 38].

Тончева, Веселка (2002). Интервю с Николай Кауфман, 16 май 2002. Личен архив [Toncheva, Veselka (2002). Intervyu s Nikolay Kaufman, 16 may 2002. Lichen arhiv].

Тончева, Веселка (2005). Фолклористът Николай Кауфман. София: АИ „Марин Дринов“, 2005 [Toncheva, Veselka (2005). Folkloristat Nikolay Kaufman. Sofia: AI „Marin Drinov“, 2005].

Тончева, Веселка (под печат). Предизвикателството да се реконструира съдържателно и музикално песенен репертоар от XIX век: Поглед към песните на Васил Левски в XXI век. – В: *Антропологията пред предизвикателствата на XXI в. Сборник от научна конференция по случай 30 години от създаването на департамент „Антропология“ в Нов български университет, 12 – 13 май 2023*. София: НБУ, под печат [Toncheva, Veselka (in press). Predizvikelstvoto da se rekonstruira sadarzhatelno i muzikalno pesenen repertoar ot XIX vek: Pogled kam pesnite na Vasil Levski v XXI vek. – In: *Antropologiyata pred predizvikelstvata na XXI v. Sbornik ot nauchna konferentsiya po sluchay 30 godini ot sazdavaneto na departament „Antropologiya“ v Nov balgarski universitet, 12 – 13 may 2023*. Sofia: NBU, in press].

Хлебаров, Иван (1999). Николай Кауфман (опит за творчески портрет). – В: *Избрано. Книга втора: Творци и творби*. София: Арткооп, 1999, с. 147 – 158 [Hlebarov, Ivan (1999). Nikolay Kaufman (opit za tvorcheski portret). – In: *Izbrano. Kniga vtora: Tvortsi i tvorbi*. Sofia: Artkoop, 1999, s. 147 – 158].